

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2000, sp. zn. 20 Cdo 2261/98, ECLI:CZ:NS:2000:20.CDO.2261.98.1

Číslo: 1/2002

Právní věta:

Teritoriální a věcné účinky prohlášení konkursu slovenským soudem v žádném směru nezasahují (a při absenci jiné úpravy v mezinárodních smlouvách, jimiž je Česká republika vázána, ani nemohou zasahovat) do výkonu pravomoci českých soudů, vymezené ustanovením § 7 o. s. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.12.2000

Spisová značka: 20 Cdo 2261/98

Číslo rozhodnutí: 1

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Pravomoc soudu

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se žalobou ze dne 24. 7. 1995 vůči žalované domáhala určení neúčinnosti smluv o převodu obchodního podílu ze dne 23. 11. 1993 a ze dne 23. 5. 1994 a uložení povinnosti žalované strpět uspokojení pohledávky žalobkyně vůči dlužníku N., POD se sídlem v T. (dále též jen "družstvo"), ve výši 30 266 359 Kč výkonem rozhodnutí postihujícím obchodní podíl žalované ve společnosti M., s. r. o., se sídlem ve S.; současně navrhla nařízení předběžného opatření, kterým by soud jednak zakázal žalované nakládat s obchodním podílem ve společnosti M., s. r. o., jednak zakázal této společnosti nakládat s nemovitostmi zapsanými na listu vlastnictví č. 125 u Katastrálního úřadu Z., pro kat. úz. S. Žalobu odůvodnila tím, že v současné době má vymahatelné pohledávky vůči dlužníku N., POD se sídlem v T., v celkové minimální výši 30 266 359 Kč, přičemž družstvo, které v roce 1994 vstoupilo do likvidace, je v platební neschopnosti a není schopno plnit své závazky. Přitom se ovšem družstvo uvedenými smlouvami zbavilo majetku s úmyslem zkrátit věřitele, který musel být druhé smluvní straně znám, se zřetelem k totožnosti statutárních orgánů smluvních stran, neboť žalovaná v době uvedených převodů byla a ke dni podání žaloby je předsedkyní družstva. Žalovaná je - ve smyslu § 42a odst. 3 obč. zák. - také osobou, v jejíž prospěch byly oba právní úkony uskutečněny.

O k r e s n í s o u d ve Zlíně usnesením ze dne 10. 1. 1996, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 8. 10. 1997, zastavil řízení. Zastavení řízení soud - odkazuje na ustanovení § 104 odst. 1, první větu, o.

s. ř. - odůvodnil tím, že není k projednání věci věcně příslušný a není zde soudu, jemuž by bylo možné věc postoupit. Soud tento závěr založil na úvaze, že jde o spor vyvolaný konkursním řízením, ke kterému je podle § 88 odst. 1 písm. j) o. s. ř. příslušný soud, "u něhož je konkurs prováděn". Konkurs družstva N., POD se sídlem v T., "je prováděn" u Krajského soudu v Bratislavě (jak plyne z usnesení tohoto soudu ze dne 31. 3. 1995), tedy u soudu jiného státu. Dále soud v této souvislosti citoval ustanovení § 9 odst. 4 písm. a) o. s. ř. a uzavřel, že věc nelze postoupit Krajskému soudu v Bratislavě právě proto, že jde o soud jiného státu a jde o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit. Usnesením ze dne 8. 2. 1996 pak soud žalobkyni uložil, aby do sedmi dnů od doručení usnesení uhradila soudní poplatek z odvolání proti výše označeným usnesením ve výši 5000 Kč.

K odvolání žalobkyně K r a j s k ý s o u d v Brně usnesením ze dne 30. 3. 1998 všechna shora uvedená usnesení podle § 221 odst. 1 písm. b) o. s. ř. zrušil a rozhodl, že po právní moci usnesení bude věc postoupena

Krajskému obchodnímu soudu v Brně jako soudu věcně příslušnému.

Odvolací soud se neztotožnil s důvody, pro něž soud prvního stupně řízení (v celém jeho rozsahu) zastavil, když uzavřel, že prohlášení konkursu na majetek žalobcova dlužníka nemá v daném případě žádný procesní význam, zejména ne prohlášení konkursu soudem cizího státu. Je nepochybné, že ve věci je dána pravomoc soudů České republiky, přičemž základní otázkou je posouzení věcné příslušnosti soudu. Podle názoru odvolacího soudu se věcná příslušnost ve sporu řídí úpravou obsaženou v ustanovení § 9 odst. 3 písm. c) bodu ee) o. s. ř. V dané věci se projevuje záměr žalobkyně uspokojit svou pohledávku za dlužníkem z majetku dlužníka převedeného na třetí osobu (žalovanou), způsob převedení tohoto majetku se však týká smlouvy o převodu obchodního podílu. Proto je k projednání věci dána věcná příslušnost obchodního soudu, konkrétně Krajského obchodního soudu v Brně. Usnesení o povinnosti k úhradě soudního poplatku z odvolání zrušil odvolací soud i pro absenci odůvodnění (pro nepřezkoumatelnost).

Žalovaná (zastoupena advokátkou) podala proti usnesení odvolacího soudu v plném rozsahu včas dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238a odst. 1 písm. c) a § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Konkrétně odvolacímu soudu vytýká, že věc nesprávně posoudil po stránce právní, jestliže uzavřel, že konkurs prohlášený na majetek dlužníka nemá v daném případě procesní význam. Dovolatelka odkazuje na ustanovení § 16 "zákonu o konkursu a vyrovnání", s tím, že § 88 písm. j) o. s. ř. stanoví v takovém případě výlučnou příslušnost soudu, u něhož je prováděn konkurs. Potud se dovolává i závěrů obsažených v díle Steiner, V.: Zákon o konkursu a vyrovnání - Komentář, Linde Praha 1996, str. 118. Ustanovení § 42a obč. zák. - pokračuje dovolatelka - upravuje obecné podmínky odporovatelnosti právních úkonů a § 16 zákona o konkursu a vyrovnání je zvláštní úpravou pro situaci po prohlášení konkursu. Jiný výklad, umožňující volbu věřitele, zda uplatní právo podle občanského zákoníku nebo podle zákona o konkursu a vyrovnání, je rozporný s principy konkursního řízení (se zásadou uspokojení všech věřitelů za podmínek stanovených tímto zákonem). V daném případě je tedy nutné použít pro určení věcné příslušnosti soudu ustanovení § 88 písm. j) o. s. ř., neboť jde o spor vyvolaný konkursem. Skutečnost, že konkurs byl prohlášen soudem jiného státu, je třeba posuzovat se zřetelem ke Smlouvě mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech (vyhlášené pod č. 209/1993 Sb.), ze které je zřejmé, že podmínky pro uznání a výkon rozhodnutí jsou v daném případě splněny, a k cizímu rozhodnutí je pak třeba přihlížet, jako by šlo o rozhodnutí českého soudu. I kdyby byla dána pravomoc a příslušnost českých soudů, nešlo by o vztah mezi společníky (účastníky smlouvy o převodu obchodního podílu). Dovolatelka uzavírá, že v dané věci není dána pravomoc českých soudů a tedy ani nemůže být dána jejich věcná a místní příslušnost; proto požaduje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení zrušil.

Žalobkyně ve vyjádření především navrhla dovolání odmítnout jako nepřijatelné, s tím, že nejde o případ, který postihuje ustanovení § 238a odst. 1 písm. c) o. s. ř. Dovolání má rovněž za nedůvodné, odkazujíc na ustanovení § 69 zákona o konkursu a vyrovnání.

Podáním, došlým soudu 17. 9. 1999, pak dovolatelka soud též informovala, že konkurs na majetek dlužníka žalobkyně byl pro nedostatek majetku zrušen usnesením Krajského obchodního soudu v Bratislavě ze dne 26. 2. 1999, které nabylo právní moci dne 22. 4. 1999, že však – se zřetelem k tomu, že věcná příslušnost soudu se posuzuje podle podmínek, které tu byly v době zahájení řízení – na dovolání trvá.

Dovolání v této věci není přípustné.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Přípustnost dovolání podle citovaného ustanovení je objektivní kategorií, jež se pojí s povahou napadaného rozhodnutí (dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu je, nebo není přípustné jako takové).

Objektivní přípustnost dovolání však lze zkoumat, jen je-li přípustné subjektivně. K podání dovolání je totiž (subjektivně) oprávněn pouze ten účastník, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma, odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší (shodně srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdo 1363/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 3, ročník 1998, pod číslem 28, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1760/98, uveřejněné v čísle 1, ročníku 2000 téhož časopisu, pod číslem 7).

Výrokem, jímž odvolací soud zrušil (také) usnesení soudu prvního stupně ze dne 8. 2. 1996, o povinnosti žalobkyně zaplatit soudní poplatek z odvolání, nemohla být dovolatelka nijak dotčena na svých právech (nebyla účastníkem tohoto poplatkového vztahu) a jeho odklizení nemůže vést ke stavu pro ni příznivějšímu. Proto Nejvyšší soud dovolání v této části bez dalšího dle ustanovení § 243b odst. 4 a § 218 odst. 1 písm. b) o. s. ř. odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání žalované pak Nejvyšší soud neshledal (objektivně) přípustným ani ve zbývající části. Přípustnost dovolání proti usnesení upravují ustanovení § 237, § 238a a § 239 o. s. ř. (dovolatelkou zmiňované ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. neupravuje přípustnost dovolání, nýbrž jeden z možných dovolacích důvodů).

Podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř. není dovolání přípustné proto, že usnesení odvolacího soudu nebylo usnesením měnicím, a napadané rozhodnutí nelze podřadit ani případům vyjmenovaným v § 238a odst. 1 písm. b) a d) až f) o. s. ř. Oproti očekávání dovolatelky není dovolání přípustné ani podle § 238a odst. 1 písm. c) o. s. ř., jelikož napadené usnesení není usnesením, jímž bylo (po zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně) řízení zastaveno, nebo jímž byla věc postoupena orgánu (rozumí se jiný orgán než soud), do jehož pravomoci náleží. Podmínky stanovené v § 239 o. s. ř. daná věc rovněž nesplňuje, neboť uvedené usnesení není potvrzujícím usnesením ve věci samé.

Zbývá posoudit podmínky přípustnosti určené v ustanovení § 237 o. s. ř. Námitkou, že ve věci není dána pravomoc českých soudů, dovolatelka vystihuje vadu uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., jež spojuje přípustnost (a současně i důvodnost) dovolání se skutečností, že bylo rozhodnuto ve věci, která nenáleží do pravomoci soudu. Přípustnost dovolání však není založena již tím, že dovolatelka příslušnou vadu řízení tvrdí, ale až zjištěním, že řízení takovou vadou skutečně trpí.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 o. s. ř. v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných, družstevních, jakož i z obchodních vztahů (včetně vztahů podnikatelských a hospodářských), pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.

V dané věci není pochyb o tom, že spor o neúčinnost výše popsaných právních úkonů a uložení povinnosti žalované strpět uspokojení pohledávky žalobkyně z podílu žalované v obchodní společnosti M., s. r. o., je věcí, k jejímuž projednání a rozhodnutí je dána pravomoc soudu ve smyslu § 7 odst. 1 o. s. ř. Přitom není žádného důvodu usuzovat, že není dána pravomoc českých soudů, jelikož žalobkyně je českou obchodní společností se sídlem v tuzemsku a žalovaná je fyzickou osobou s bydlištěm v tuzemsku. Okolnost, že zahraniční (slovenskou) právnickou osobou je dlužník žalobkyně, který účastníkem řízení není (ani být nemá), nedostatek pravomoci českých soudů rovněž nezakládá (srov. výše citovanou mezinárodní smlouvu, jakož i zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, z nichž opačný závěr neplyne).

Žádný vliv na tyto úvahy nemá okolnost, že ještě před podáním žaloby v této věci byl na dlužníka žalobkyně na Slovensku prohlášen konkurs. Dovolatelka především přehlíží, že uzná-li český soud - v intencích citované mezinárodní smlouvy - vykonatelnost konkrétního rozhodnutí slovenského soudu, nezbavuje se tím v žádném směru pravomoci k projednání a rozhodnutí sporu vymezeného ustanovením § 7 o. s. ř.

Dovolatelka navíc zcela nepřipadně usuzuje (jak se podává z jí citovaného literárního pramenu) na účinky prohlášení konkursu slovenským soudem z ustanovení českého zákona, to jest zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, který ke dni 31. 3. 1995 platil ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb. a č. 224/1994 Sb.

Konkursní a vyrovnací řízení ve Slovenské republice ke dni prohlášení konkursu na majetek dlužníka žalobkyně upravoval zákon č. 328/1991 Zb., o konkurze a vyrovnání, ve znění zákonů č. 471/1992 Zb., č. 91/1993 Zb., č. 122/1993 Zb., č. 159/1994 Zb. a č. 374/1994 Zb. Tento zákon pak řešil i teritoriální a věcné účinky prohlášení konkursu na slovenského dlužníka.

Podle jeho ustanovení § 69, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva, kterou je Česká a Slovenská Federativní Republika (od 1. 1. 1993 Slovenská republika) vázána a jež byla uveřejněna ve Sbírce zákonů, vztahuje se konkurs prohlášený soudem i na úpadcovy movité věci, které jsou v cizině (odstavec 1). Nebyl-li na dlužníkův majetek, který se stal předmětem konkursu v cizině, prohlášen konkurs česko-slovenským soudem (od 1. 1. 1993 jen slovenským soudem), budou úpadcovy movité věci, které jsou na území České a Slovenské Federativní Republiky (od 1. 1. 1993 Slovenské republiky), vydány cizímu soudu na jeho žádost, jde-li o soud státu, který zachovává vzájemnost. Úpadcův majetek může však být vydán do ciziny teprve tehdy, když byla uspokojena práva na vyloučení věci z podstaty a na oddělené uspokojení (§ 28), nabytá dříve, než došla žádost cizího soudu nebo jiného příslušného orgánu. (shodně srov. § 69 českého zákona o konkursu a vyrovnání v rozhodném znění).

Teritoriální (co do územního rozsahu účinků prohlášení konkursu) a věcné (co do rozsahu úpadcova majetku postiženého konkursem) účinky prohlášení konkursu slovenským soudem tedy v žádném směru nezasahují (a při absenci jiné úpravy v mezinárodních smlouvách, jimiž je Česká republika vázána, ani nemohou zasahovat) do výkonu pravomoci českých soudů, vymezené ustanovením § 7 o. s. ř.; to platí tím spíše, že - jak již bylo jednou zdůrazněno výše - slovenský úpadce ani není účastníkem soudního řízení, v němž byla námitka nedostatku pravomoci českých soudů uplatněna.

Lze tedy uzavřít, že řízení vadou dle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. postiženo není. Jiné vady řízení ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. dovoláním namítány nejsou a z obsahu spisu se nepodávají.

Tento závěr s sebou nese konečné posouzení podaného dovolání jako nepřijatelného. Nejvyšší soud je proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, část věty před středníkem, o. s. ř.), i ve zbývajícím rozsahu podle § 243b odst. 4 a § 218 odst. 1 písm. c) o. s. ř. usnesením odmítl.